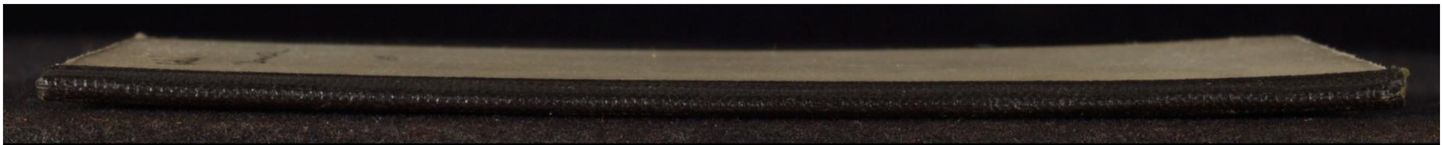
Riolani

"Commentarius"

1578

AD LIBRVM FERNELII DE PROCREATIONE HOMINIS

IO. RIOLANI COMmentarius.

PARISIIS,

Apud Thomam Brumennium, in Clauſo Brunello, ſub ſigno Oliuæ.

1578.

SIMONI MARION IN SENATV PATRONO ELOquentiss. Io. Riolanus sanitatem.

ZOROASTER in magia hominis fabricam & perfectionem contemplatus (patronorum disertissimè) tandem exclamat

ὦ τολμηροτάτης φύσεως ἄνθρωπε τέχνασμα

acsi diceret, tum naturam facinus audax molitam, cum primum de hominis architectura cogitauit: Cum enim non minoris sit artis & industriæ multa in vnum cogere quã vnum in multa diuidere, homo autem corpore, corporum: animo vero animatorũ omnium elementa, vires, & functiones contineat, non puto Deum minus operæ & industriæ adhibuisse cum hominem primum creauit quam cum vniuersum, nec videtur magnus mundus opificis sui sapientiam certius testari quam paruus: magnum ergo miraculum est homo: cuius corpus si in minimas particulas resoluas, singularúmque vsum & functionem consideres, nulla occurret, quantumuis exigua, quæ sui opificis sapientiam non demonstret: Si ad vires animi respicias, cúmque plenum consilij & rationis quæcumque in cœlis & terris aguntur oculo interiore aspicere tacitus apud te cogites, facile cum Zoroastro exclamabis: O homo audacis naturæ opificium mirabile. Si vero principia & modum generationis, si casus & euentus humanæ vitæ animo reuoluas, vix occurret quidquam imperfectius, nascitur enim loco putido, inter-

lotium & stercus, ex duobus excrementis, semine & menstruo, qui primo ambientis occursu, ac si futuræ vitæ præsentiat mala, ingemiscit: Quæ quoties tacitus apud me cogito, toties beatum reputo, quem iuuenem dij è viuis sustulerunt: quinimo optimũ non nasci iudico aut quam ocyßimè aboleri. Ecquis enim est tam iniquus rerum æstimator qui legẽs Polycratem cruci affixum, Croesum, Cyri, Cyrum mulieris imperio subditũ, Priamum obstrictum, Dionysiũ Corinthi, non exclamet potius nil homine in terris viuere infœlicius?

Hanc rerum & opinionum dissensionem facile componet qui primordia & pregressus humanæ generationis vno libello ingeniosè a Fernelio descripta legerit, quem meorum commẽtariorum acceßione auctiorem, ausim dicere illustriorem, tibi inscribo, vt liberius fruatur vsura lucis, atque vt extet mei in te amoris & obseruantiæ monimentum, Amo enim te & colo propter raras ingenij dotes, singularem eruditionem: nam quoties de hominis, quinetiam vniuersi, fabrica colloquuti sumus, ego autem ex veterum scriptis multa proferrem non pertrita, tu secretiora reponebas, eáque tam diserte & perspicue explicabas, vt totum vitæ tempus in solidioris philosophiæ studio transegisse, vnusque de tam multis causidicis eloquẽtiam cum philosophia coniunxisse mihi videreris. Multi quidem in senatu audiuntur loquentes, pauci eloquentes, quia iuuentus nescio quo malo, studiosior verborum quam rerũ, multum habet loquentiæ, eloquentiæ & sapientiæ parum: Opto senatui centum Mariones, totidem Galliæ ornamenta.

MARIONES.

AD LIBRVM FERNELII DE PROCREATIONE HOMINIS Io. Riolani commentarius.

Sexuum distinctio vnde sit, & quid de semine sit ab Aristot. proditum.

Cap. I.

VT melius est esse quam non esse, ita præstat semper, quã ad tempus esse: Natura autem, nõ impedita, facit semper quod melius, quia nil facit temere sed omnia certo fine, finis autem & bonũ sunt vnum: Cur ergo Deus non fecit omnia sempiterna? An hanc gratiam inuidit mundo sublunari? at vnice bonus est, boni autem non est inuidere: An potius ita constituit quia melius, non particulari, sed communi naturæ? Deus enim est causa ordinis natura ordo ipse vniuersi, ordo autem constat eodem & diuerso, priori & posteriori, quare cum nihil sit pulchrũ absq; ordine, hanc dissimilitudinem postulabant, maiestas opificis, quæ cernitur in operis varieta-

te,& pulchritudo mundi: Præterea Platonis opinione duo ſunt prima & communiſſima rerum omnium principia, ἀυτότης, cauſa durationis & ſempiternitatis, nam permanentius eſt quod ſimplicius & magis vnum: vt Deus quam Angelus, & hic quam cœlum, ſinon alterabile, ſaltem loco mobile: Cœlum vero eadem cauſa permanētius quam elementa, & quæ ſunt ex elementis. Alterum principium ἑτερότης dicitur, eſtque principium tranſmutationis, ea enim ſola tranſmutantur, quæ cōſtant diſſimilibus naturis, hinc ſimplices & immateriales naturæ, quales diuinæ & metaphyſicæ formæ, ſūt ſempiternæ: phyſicæ vero, quia concretæ & materiales, neceſsitate ſunt caducæ: Adhæc, vt vnicus eſt actus purus & ſimplex, ſic vnica eſt forma, natura ſua impatibilis & immortalis, quæ nec externum nec internum habet hoſtem, cuiuſquidem participatione, cætera ſunt & perdurant: Angeli enim, quia creati, natura ſua & origine ſunt mortales, gratia tantum & beneplacito creatoris perſtant: Atqui non poſſunt, nec debēt omnia eſſe pari gradu, nec peræque ſui opificis ſempiternitatem participare: Ergo quędam vt abeſſe longius, ita mutabiliora eſſe oportuit: Eiuſmodi ſunt ſublunaria, quibus ne Deus omnino defuiſſe videretur, fecit vt quæ eadem numero permanere non poſſunt, propter ἑτερότητα & connatam moriendi neceſsitatem, ſaltem in ſpecie perdurēt: Seruatur autem ſpecies, perenni ſucceſsione ſingulorum, vno enim mortuo non deficit alter, ſuccedit vero vnus alteri beneficio procreationis, quare facultas procre-

andi mortali naturę data eſt in ſubſidium, vt ſuppleat naturæ defectum, Animal enim natura & origine mortale, conatur relinquere ſibi ſimile, & idem ſpecie in locum ſuum reponere, ſtudio immortalitatis. Vita mortuorum, vt ille ait, poſita eſt in memoria viuentium, viuítque pater in filio vt artifex in opere. Hinc Plato ſacra fecit naturæ quod cœlebs vixiſſet, nec ſatis habuit àd nominis ſempiternam memoriam, opera mentis, victura memoria ſeculorũ omnium, poſteris dediſſe, ſed indoluit quod viuam ſui non relinqueret imaginem : inde Romanis ius multorum liberorum, & apud Lacedęmonios, mulieres die quodam feſto, omnes qui liberis operam non dediſſent, ſuo iure poterant colaphis cedere, vt ignominiæ metu, amore ſobolis propagandę caperentur: Hanc vim, etiamnum lapidibus ineſſe contendit Clearchus, quem refellens Themiſtius, aut conſortio tantum nominis pariunt, inquit, aut alia forma quam viuentia: Ea enim ſola proprie dicuntur procreare, quæ tanguntur ſtudio immortalitatis. Plantæ tamen, neſcio ſi ſtudio immortalitatis, ex ſemine, non obſcurius quam belluæ, ſimile producunt, ſed abſque congreſſu, & nulla ſexus differentia, niſi forte vt à Platonicis quidam deorum mares, alij fœminæ perhibentur, quia aſtra, quæ deos iuniores appellant, inæquales habent vires, efficaciora autem mares, imbecilliora fœminas vocant, ſic eiuſdem ſpeciei actuoſiores plantas, maſculas: inefficaces, fœminas nũcupemus: At Bellue eiuſdem ſpeciei, obſcœnis partibus & inſtrumentis generationis diſtinctæ (vt mittã barba, criſta,

Athenæu.

calcaribus, dentibus exertis, voce graui, lato pectore, hirſutie, aut pillorum duritiè, mares diſcerni) vt faciant vnum, vniuntur: mas enim in alio, non in ſe generat, fœmina in ſe non in alio. Non eſt tamen neceſſarius congreſſus ad procreationem, nam plurima animalia de putredine excitantur, vt ſcarabei ex aſino, apes ex tauro, veſpæ ex equo, ex oleribus erucę, ex caprifico vermiculi qui Pſenes appellantur: ex aqua putri culices, ex vappa ſcnipes, ex luto vermes, ex limo ranæ, & quod mirabilius, hirſuti vermes in niue vetuſtiore, in Cypro quoque beſtiolas pennatas, medio igne naſci, muſcis grandioribus maiores, autor eſt Ariſtot. quinto de ortu animalium, quas pyrautas & pyrauſta vocari ſcribit Plinius, Sextus Empiricus inter Zoophyta recenſet: Si quis contendat, non omnia quidem animalia, ſed perfecta, neceſſario maris & fœminæ congreſſu oriri, hoc reſponſo ſibi ſatisfactum putet: non omne genus animalis ſexu diſtingui, nam Cantharis nulla fœmina, neque vultur, nec Scarabeus, nec phœnix: Præterea Ariſtot. tertio de ortu animalium ſcribit, vt Vultures, ſic equas in Hiſpania ſolo fauonij afflatu impleri, perdices autem ſi aduerſæ maribus ſteterint, ventuſque inde afflet vbi mares ſtant, plerúmque etiam, ſi tum libidine turgent, ſola voce maris, implentur: Eadem fere cauſa multæ aues columbando concipiunt, dicuntur autem columbare dum hiante ore & exerta lingua coeunt, tum enim mas in fœminam fœcundum ſpiritum immittit, quem ſi quis ſemen ap-

pellarit, me Iudice, non habebit Aristot. repugnantem: Semen enim constat materia, nempe spumoso excremento, quod ille vocat κίνημα, & forma, quam genitorem spiritum appellat. Hunc solum nomine seminis, merito sane, designat: spuma enim non videtur semen nisi homonymως, si modo semen sit, Spiritus calidus, per se mobilis, potens ei generare simile à quo processit. Spuma est excrementum vltimi alimenti, seu purioris sanguinis, qui partes omnes si non primo, vt carnem, saltem alterationis interuentu, vt solidas & spermaticas, nutrit: Excrementum, inquam non substantia sua superuacuum, vt calculi & vermes, nec qualitate, vt stercus, sudor, lotium, sed quantitate sola, vt menstruus sanguis. Enimvero cum immoderatiore concubitu aliquando reddatur cruentum, taléque in vasis spermaticis plerúmque appareat, quis neget corpus seminis esse benignum & vtile tertiæ coctionis excrementum?

Seminis materiam in solidis partibus progigni, vtque ex illis testium vi secernatur.

Cap. 2.

IIS nutrimur quibus conſtamus, ſunt autem ortus noſtri duo ſenſibilia principia, partes enim carnoſæ fiunt ex ſanguine reſiccato, ſolidæ ex materia ſeminis, itaque partes carnoſas ſanguis reſiccatus nutrit, ſpermaticas idem coctione dealbatus, & in corpus ſeminis tranſmutatus: in vaſis enim ſpermaticis talis iam conſpicitur, eaque ſinuoſa, induſtria natura fecit, vt mora longiore materia ſeminis præparetur: præparata in teſtes non tranſmittitur à facultate excretrice, ſed à teſtibus innata proprietate rapitur, hac cõſequutione: Vnicuique parti inſitum eſt quod proprium & conueniens eſt attrahere, vt Iecori chylum, lieni limum, veſiculæ florem ſanguinis: hac vi, renes per vaſa ſeminis à vena magna, quæ lumbis aſſiſtit, materiam proliciunt. Communes enim ſunt vię excretionis & diſtributionis. Atqui à magnis venis ad capillares defertur alimentum ſingulis partibus apponendum, & agglutinandum: Ergo tertiæ coctionis excrementum à ſingulis partibus per venulas in maiores, tandem in cauam defluit, vnde renes ſugunt materiam ſeminalem: ſuccuſſione enim lumborum & corporis totius agitatione liquatum non affluere ad teſtes, contra Polybium Ariſtot. hoc argumento demonſtrauit quod mortuum ab exhauſto, ſi ſecueris, nil omnino ſeminis illic aſſeruaſſe obſeruemus: Dicet aliquis, piſces & ſerpentes generant

absque testibus, ergo testes non sunt necessarij ad generationem: respõdetur, necessarios esse in his quæ naturæ instituto testes habẽt, esse autem medico, intra fines sui subiecti consistendum: Quare neminem absque testibus generare, testes autem semen, modo dicto, attrahere constituamus. Verum cui? sibine, toti, an vtrique? Nam lien fecem, cystis fel, trahunt, primum sibi, vnde toti hoc commodum accedit, quod sanguis purus & defecatus ad singulas partes in alimẽtum appellat, At Galeni sententia testes pinguem & succi plenum sanguinem sibi trahunt in alimentum, cuiusque autem coctionis cum sua sint excrementa, ex reliquiis alimenti renalis, putat suppeditari semini materiam, nõ omnem, quid enim esset absurdius? sed ex parte: Reliquam ex toto deciduam, hæc argumenta conuincunt: primum quod claudi claudos gignant, & multi morbi sint hæreditarij, vt elephantiasis, artritis, Phtisis. Alterum, filiorum cum parentibus similitudo, Adhæc cum seminis corpus sit omogenes, & vnaquæque Illius portio, quamtumuis exigua, sit semen, quid mirum si omnia sint in omnibus, non actu & definite, vt Anaxagoras voluit, sed potentia & indefinitè?

Fernelius semẽ à toto deciduum viribus nõ mole contẽdit. Apponẽs iscõtra: à toto materialiter, à testibus virtualiter.

De testiculis & eorum præstantia.

Cap. 3.

QVæſitum eſt, debeant ne teſtes inter partes principes numerari. Quæſtioni occaſionem dedit Galenus, qui modo ait, modo negat: Hoc tamē modo à repugnantia vindicatur. Dignitas partis æſtimatur officio & vſu, eſt enim pars princeps, cuius publicum eſt officium, vſus communis: habet autem vſum toti communem, vel quæ indiuidui ſingulis partibus neceſſaria eſt, vel quæ ſpeciei conſeruandæ vtilis: Priore modo, cor, hepar & cerebrum ſunt partes principes, quarum vſu & officio cæteræ ſubſiſtunt, poſteriore, teſtes: ſine quibus hominum genus periret, ſingulorum enim indeſinenti ſucceſſione ſpecies ſeruatur, fiunt autē ſingula ſemine in teſtibus formato: illic enim formam & perfectionē extremam acquirit, partim calore circunſtātium vaſorum, partim inſita proprietate: Solet autem quæri, an ſint indiuiduo vt ſpeciei, neceſſarij: Reſpondetur: illos ſecundum quid, vtor lubens caſtrenſibus verbis philoſophicæ militiæ, non abſolute neceſſarios, carere enim illis poſſumus, non tamen ſine manifeſto detrimento, quandoquidem hoc veluti foco, & caloris fonte priuati, venas & arterias habent exiles, pulſus paruos, gracilem vocem, corpus glabrum, atque vno verbo dicam euirantur: faciunt ergo non vt viuamus, ſed vt melius & commodius viuamus: Eunuchi quidem arrigunt, vt affirmat apud Terentium meretricula, ſed inani flatu: nec dubiū eſt illos ſeminiformem quēdam liquorē emittere, ſed infœcundum, à quibus cum Turcæ compreſſas virgines obſeruarent, quas il-

lorum fidei & custodiæ committebant, testes illis reliquerunt, sed veretrum amputarunt, suo & Eunuchorum commodo, sic enim intacta & illibata manet virginibus pudicitia, & eunuchis virilitas relinquitur, quę prius cum testibus eripiebatur.

Quænam est seminis compositio, quid testes ad eius confectionem conferant.
Cap. 4.

QVibusdam placet semini duos actus inesse, vnum absolutũ, per quem est id quod est, alterum comparatũ & alio relatum, à quo habet vim procreãdi: mihi vero vnicus videtur, distinctus tãtum ratione, A qua enim forma, fit & denominatur semen, ab eadem habet vim procreandi, posuimus enim corpus seminis non esse semẽ, nisi omonymωs, sic fructus & semẽ differunt, quod fructus dicatur, qua ratione ex altero est, semen vero, quatenus aliud ex eo: nam pro diuersa illa ratione, vnum & idem granum tritici semen & fructus appellatur. Quod ergo illi dicunt, acceptum ferendum testibus quod sit semen, à spiritu vero genitore, qui trium spirituũ viribus, forte etiam substantiis concurentibus in vnum, conflatur, proindéque omnium possidet vires, hoc habere, quod sit prolificũ, non probo: nam eo ipso quod semen est, habet vim efficiẽdi atque procreandi: Hæc vis vnde illi accedat diligenter inquiramus, nam Simplicius communem, atque vt barbari loquuntur, naturantem naturam appellat, Themistius cum Alexandro, particularem:

Vnde sit, & quid sit virtus formatrix.

Simplicius affert de ſtoicorum officina promptum argumentum, quod non ſit conſentaneum naturam rationalem tanta arte & induſtria ab irrationali natura produci. Cuius opinionis videtur autorem habere Platonem, qui particularem naturam concauſam duntaxat eſſe voluit & inſtrumentum melioris naturæ, quam appellat ſpiritum mūdi. Hic eſt qui vbique locorum fœcundus de putredine infinita animalcula producit: Ariſtoteles tamē pro anima mundi ſolem ſuo tepore omnes noſtratis mundi particulas, à ſecundis cauſis præparatas animantem, ſapientius repoſuit, vt libro de anima mundi inuictis argumētis demonſtraui: Ille enim habet ſeminarium omnium formarum, eaſque prouidentia mirabili diſpenſat: Ille cum ſemine bouis bouem, cum hominis ſemine hominem generat, atque ſi omnes homines ad vnum periiſſent, ſi credimus Auicennæ, poſſet ex luto, ſuo calore nouum reformare, animaque ſua animare: ignis enim Promethei eſt calor ſolis, cuius intelligentiam Hebræi Michaelē, Græci Apolinem, Latini à Iuuando, Iouem appellarunt: nec πανσπερμία tribuenda eſt materiæ, vt placet materiariis phyſicis, ſed efficiēti, vt Plato ſcripſit, Ariſtot. demonſtrauit: Itaq; ranis & piſcib9 ſæpenumero pluiſſe non eſt mirum, cum ſol in aere, vt in aqua & terra, ſit fœcundus, dummodo idonea illic ſuppetat meteria. Si addidero quod Heraclides affirmat apud Laertium, ſuo tempore hominem, & Auicēna ſpectatore, bouem ex aere medio cecidiſſe, videbor fabulas recitare, multa tamē ve-

ro ſimilia in hanc ſententiam ſcribit Plutarchus libro de facie lunæ, vbi Pythagoreorum fabulas confirmat, qui affirmant globum lunæ habitari: Sunt qui terram viuentium interpretantur.

De ſeminis natura, præſtantia, ac viribus, idque omnium tum ſpirituum, tum facultatum cauſam eſſe.

Cap. V.

QVemadmodum quædam nigreſcunt calore, vt carbo, alia frigore, vt nubes, ita quædam albeſcũt coctione, vt lac, pus, ſemen: alia frigore, vt nix, grando: nam vt mammæ menſtruum in lac conuertunt & dealbant, ſic teſtes in vaſis ſpermaticis præparatum ſanguinem commutãt in ſemen, quod Pythagoras ſpumam ſanguinis finiebat: quò ſpectans Galenus primo de ſemine, non ignoraſti, inquit, Ariſt. ſemen vitalis ſpiritus plenum eſſe, illud namque ſpumæ perbelle aſſimilaſti, docens ab eo bullas quamplurimas viſum præ tenuitate fugientes & in vnum coeuntes excitari: neque fabulam ignoraſti qua fingitur venerem natam ex ſpuma, cuius talis eſt origo: Humida omnia ſi motu & agitatione incaleſcant vertuntur in ſpumam, eamque copioſiorem excitant ſi craſſa & viſcida, vt albumen oui: Calor enim excitatus motu, producit ſpiritum, qui humorem inflat & attollit in bullas: atqui corpus ſeminis eſt humor viſcidus, nam

ſi forte ceciderit in terram, ambientis frigore diſ-
ſipato ſpiritu, illico in humorem pituitæ ſimilem
faceſſit: non eſt tamen pituitoſus & aqueus, ſed
aërius potius & pinguis humor, proinde ſua ſub-
ſtantia calidus & humidus, ex accidenti frigidus.
Spiritus vero genitor, magnitudine perexiguus,
imo non dimenſus, viribus eſt immēſus, quas dum
attentius contemplaretur Galenus, neque con- i-
peret vt animatum fieri poſſit ab inanimato auſus
eſt ſcribere, ſemen non tantum potentia, ſed etiam
actu eſſe animatum: Vt enim, inquit, calorem qui
potentia ineſt calci nemo non dixerit calorem, ſic
animam quæ latet in corpore ſeminis, cur non li-
cebit animam appellare? Tantiſper hîc conſiſta-
mus hæc enim doctrina continet magnarum re-
rum fundamenta, plurimúmque refert ſi anima
cum ſemine traducatur, an cœlitus infundatur:
Infundi enim contra Lactantij & Tertuliani o-
pinionem patrum conciliis ſtatutum eſt. Gale-
nus cum Stoicis non putat naturam rationalem
poſſe fieri ab irrationali, faciamus ita eſſe, erit-
ne propterea ſemen actu rationale? Hoc poſi-
to, quid erit aliud hominem fieri quam corpus
conformari & ita dicam organizari? quid ſi ra-
tionalem naturam interpretemur cœleſtem & pla
ne diuinam ſubſtantiam, quam ad generationem
hominis docuimus cum homine concurrere, aut
hominem ipſum non hominis ſemen! Nonne ſol
non calidus calefacit, & cos non acuta acuit?
Nonne quæ agunt ἐνεργητικῶς, agunt perfectius
quam quæ παθητικῶς? at hæc quam habent affe-
ctionem imprimunt patienti, illa vero, quam non
habent

habent ἐντελέχειαι sua excitant. Ergo maior erit seminis perfectio si dicatur ἐνεργητικῶς generare, & cum rationale non sit facere nihilominus rationale : præstátque illud potentia, quam actu dicere animatum. Potentia autem quædam præcedit actum, qualis in ignorante dum capax scientiæ dicitur, alia formam sequitur, cuiusmodi est in sapiēte dum dormit: hoc modo iam docuimus non esse semē animatum, sed neque ipsum animari potest, stulte enim diceretur capax animationis , quare formali potentia eo quod animare possit , vt sol non calidus calefacere, esto semen animatum: nam quod fit nōdum est, animatur autem fœtus à semine, estq; anima finis generationis : Atqui finis est causa externa: Ergo male Themistius illā ipsam sibi domiciliū architectari iudicauit. Enim-vero si semen sit actu animatū, & ex vtriúsque parentis semine formetur fœtus, ex duob⁹ actib⁹ fiet actus vnus, cum tamen doceant philosophi differre synthesim à γενέσει quod natura generet, ars cōponat, componit autem artifex dum ex multis actu existentibus facit vnū actu, generat natura mutatione potentiæ in actū : Ergo cum id solum denominet ꝙ præsens & actu inest, nemo si sapit dicat semen simpliciter, sed cū adiuncto, potentia animatum: potentia inquam formali , non materiali. Adhęc si sit actu animatum, est animal, At anima est actus, corporis organici. Themistio fauet hoc argumētū Galeni: Vitulum vixdum natum cornu petere, pullum equinum calcitare, nondū solidis vngulis, catulum, licet infirmos dentes habeat mordere, volucres è nidis statim euolare, abunde testantur

Semen animatū est, non vt calx calida, sed vt sol calidus.

animam quæ his partibus vtitur, earundem vſum prænoſſe, acſi ipſamet eas fabricarit, non ab alio fabricatis vtatur: Reſpondetur hęc fieri πεφυκότως ἀπὸ τοῦ πεφυκέναι, quia natum ſit ita fieri, ſingulas enim particulas vt natura aliquo fine & in certos vſus gignit, ita vim illis ingenerat, vſum & functionē exercendi, vtque infans primo natiuitatis momento oculo videt colores, aure ſonos audit, ſapores, odores, & tractabiles qualitates diſcernit, ſic manibus apprehenderet & pedibus ambularet, ſi mollities materiæ pateretur: veteres hanc vim, τὸ πέφυκος, ſeu naturam, appellabant. Quærenti enim cur ita fieret, nil aliud reſpondebant, quam natum eſſe ita fieri.

De fœminarum ſemine.
Chap. 6.

TEſtes, propter exuperantiam caloris, prominent maribus, quos, vt talpæ oculos propter eiuſdem inopiā, mulieres intus reconditos gerunt, quibuſdā enim virilitatis inſignia quę ante annos pubertatis delituerant, rupta repente mēbranula eruperunt: Eadem cauſa mutus qui videbat hoſtē à tergo inſidiari Crœſo & iam diſtrictum enſem regis ceruici imminere, exclamauit: ô homo ne occidas Crœſum: non eſt alia cauſa cur podagrici & paralytici multi, qui prius beneficio progreſſionis priuati miſere decum-

bebant, ſubito inſtantis mali, vt ruinæ domus nuntio, terga verterint, & celeri fuga ſuæ vitæ cõſuluerint: Omnium materia communis, idem efficiens, ſpiritus quippe & calor: finis diuerſus, libidinis enim ſtimulus, calorem cum ſpiritu traxit ad pudenda: Vrgens neceſſitas vtrúmque ad reſolutum membrum, officioſus animus ad impeditam linguam tranſmiſerunt. Sed ad rem: Natura nil facit fruſtra, cum ergo ſit opus teſticulorum ſemen efficere, mirũ cur Ariſtoteles qui videret fœminis datos eſſe teſtes à natura, eas ſemen emittere ignorarit: Reſpõdetur: illũ mulierib⁹, humorẽ ſpermaticum, qualem pueri, ſpadones, & qui laborant Gonorrhœa profundunt, non proprie dictum ſemen conceſſiſſe: cum enim fœmina Ariſtot. opinione, ſit mas læſus & occaſionatus, atque vt ille loquitur, πεπηρωμένον ἄρρεν, corpore frigido & imbecillo, animo impotenti, haud dubie ad virũ comparata, eam habet rationem quam materia ad formam, nec craſſum & corpulentum, ſed tenuẽ & dilutũ ſemẽ emittit, quale ſi vir reddat, ſterilis iudicatur: non aliũ viduæ per exonirogmon effũdunt, non aliũ obſtetrix eduxit ſpectante Galeno, digito in ſinum pudoris immiſſo: eadẽ cauſa magiſter amoris odit concubitus qui nõ vtrímque reſoluunt, & alibi dãnat feſtinãvenerẽ, vt fiat vtriúſque ſeminis cõcurſus, virilis, vt formę & efficiẽtis, muliebris, vt materiæ: quo vtatur velut Phydias cera.

De menſtruo.

Cap. 7.

Ola animalia viuipara, eaque non omnia, congerunt crudũ sanguinẽ, comparatione mulieris paucum, quod in pilos magna portio absumatur, quem menstruum vocamus, quod singulis mensibus excernatur. Colligitur autem quod ita expediat seruandæ speciei, excernitur, quod hoc postulet commoditas indiuidui, suppressus enim graues morbos inducit, nisi transferatur ad procreationem & nutritionem fœtus: materia eadem quæ alimẽtarij sanguinis, efficiẽs, frigidior natura, & otiosa vita, calidiores enim & quę exercẽtur, paucioré aceruant: Excretionis non est tempus definitum, quibusdam enim fluxit nono ętatis anno, quę eodem cõceperunt, vt plurimũ tamen anno pubertatis fluit, copia tũ primũ grauante, & calore venas dilatante, quibus etiam causis tum pueri semen emittunt: menstruæ enim fluxionis videtur naturalis, & eadem quę aliarum fluxionum causa, nam quoties excretrix facultas quantitate aut qualitate materię irritatur, toties menses, nisi quid impediat, vt obstructio, aut impotẽtia excretricis, exeũt: Atqui sanguis prima lunæ quadra, eo quod sit calida & humida, dominatur. Secunda, calida & sicca, bilis: Tertia, frigida & sicca, melancholia: Quarta frigida & humida, pituita: Itaque nec certũ, nec idem omnibus videtur tempus fluxionis constitutum: In melancholicis enim naturis, melancholica lunę quadra turget & commouetur melancholia, Bilis excandescit in biliosis, luna biliosa: Quod si

Sauonarola & Syluius sunt testes oculati.

ratione & exemplis certandum ſit, prima potius, quadra, quam poſtræma, vt viſum eſt Hipp. menſtrua fluere ſic aliquis demonſtrarit: luna in menſtruum vt in alios humores habet imperium. Atqui humores alios, luna calida, qualis eſt creſcens, aut plena, turgere potius & commoueri, hæc abũde declarant: quod oſtrea, & mituli, quin medulla in oſſe, augentur ſimul cum luna, & eadem decreſcente, minuuntur: Oceanus tum intumeſcit, & epilepticos paroxyſmus inuadit, Polypus in nare apparet luna plena, noua vt plurimũ diſparet: Enimuero cum agat luna calore & lumine, aucta autem cauſa augeatur effectus, nonne probabile eſt calida potius quam frigida luna menſes fluere preſertim cum frigus aſtringat, & ad omnes tã naturæ quam animæ functiones ſit ineptum? niſi vt Boreę & Auſtri flatu cõtrario catharr⁹ excitatur, ſic luna tam frigida quam calida menſtrua fluxio prouocetur, Auſter enim, quia humid⁹, humectãs quia moderate calidus, dilatãs, mouet fluxionem: Boreas vero, dum collectã excludit, cõprimẽdo.

Mẽſtrui malignę qualitates q̃ ferũtur ex Plinio, aut ſunt falſæ, aut in menſtruũ male affectũ cõueniũt, eſt enim quãtitate, nõ qualitate excrementũ, quo nutriri nõ poſſet fœtus, ſi venenatas vſq; adeo qualitates haberet: nõ nego mulierem cui menſes naturæ cõuenienter fluunt, non tentari dolore articulorum, non pleuritude, peripneumonia. Aſthmate, Apoplexia, lethargo, ſputo ſãguinis, ſinãche. Eoſdem vero retentos: Syncopem, Leucophlegmatiam, Icterum, phrenitidem, cauſum, conuulſionem, rigorem, maniam, epilepſiam: elephan-

tiaſim denique inducere: Sed ſuppreſſi, quia non difflantur, & à calore ſuo deſeruntur, putrẽt. Eadẽ ſunt, quin maiora multo, retenti ſeminis incommoda, quo enim quidque nobilius eſt dũ integrã ſeruat naturam, eo redditur deterius cum ab illa recedit: non eſt propterea ſemen malignũ excrementum: nonne vides toto geſtationis tẽpore vt retineantur ad nutritionẽ fœtus? ſi quibus enim tum tẽporis fluũt, quod raro cõtingit, è venis ceruicis non ab vtero fluunt, aloquin abortirent. Quibuſdã placet benigniorem menſtrui portionẽ cedere fœtui in alimentum, reliquias manere, & poſt partũ excludi, de quibus prædicta maleficia interpretãtur: quod etſi probabiliter dicatur, vix tamen concipio, vt tantum venenum tandiu reſeruetur innoxium fœtui, Ad hanc quæſtionem duas pertritas adiungamus: priorẽ, Vtrum mulier ſit frigidior viro. Poſteriorẽ, vter maiorẽ in coitu ſentiat voluptatem. Parmenides enim, vt eſt apud Ariſtot. calidiores hoc argumento demonſtrabat, quod abundent ſanguine: niſi enim qui redundat, ſingulis menſibus vacuetur, male habẽt: At menſtruũ non eſt ſimpliciter, ſed cum adiuncto, crudus ſanguis: proindéque inopiam caloris nõ vbertatem indicat: Afferũt alij probabilus argumentũ: Quod abſens refrigerat, præſens calefacit, Atqui dum fluunt menſes, mulier refrigeratur, Ergo retenti, calorẽ augẽt: reſpondendũ, febrilem augeri, non natiuũ, nec aliter calidiores eſſe retentis menſibus quã febrientes ſanis: Doctius ergo Empedocles, earũ naturã frigidiorem iudicauit, ex corpore molli & glabro, animo effœminatiore: pro-

pterea enim maiores noſtri eas in tutorum po-
teſtate eſſe voluerunt, nec vlla ciuili adminiſtra-
tione fungi, quod nec corpus haberēt venerādū,
nec animū: eoſque ridiculo verbo græci γυναικο
κρατουμένους, latini vxorios appellarūt qui à fœmi-
na, vt galli à gallina, ſe ſubigi patiuntur. De altera
quęſtione videtur cum Tireſia ſentiēdum, qui ex-
pertus vtrumque ſexū, exortæ inter Iouem & Iu-
nonē controuerſię deſignatus arbiter, pro mulie-
ribus tulit ſententiam: nam vir depletur, mulier
impletur, percipitque voluptatē tam emittendo
quam recipiendo, vterus quippe ſemine, vt fame-
licus vēter edulio, delectatur: ne tamē inuolēt fœ-
minæ in meos oculos, & quā Tireſias incurrā pœ-
nā, non temere de controuerſia ſtatuendū. Maior,
voluptas dicitur, aut quæ diuturnior, qua cauſa
Philoxenus poſtulabat ſibi dari collum gruis, vt
ex tactu & mora longiore maiorem caperet volu-
ptatem: Aut quæ acutior: Eo itaque reuocanda
quæſtio, ſitne Cameli, toto die cōcumbētis, volu-
ptas maior, quam paſſeris momentanea, nam viri
acutiorē eſſe, hæc demonſtrant: Spiritus titillator
eſt autor venereę voluptatis, At virile ſemē eſt ca-
lidius & ſpirituoſius: Item exquiſitior eſt tactus,
propter duos neruos eximij ſēſus qui in glandē in-
ſerūtur, vt ergo prurigo ſcalptu; ita titillatio quæ
fit pudendorū confrictu & agitatione, viris acu-
tiorem affert voluptatem: Age vero inſtituto con-
uenientius exēplum proponamus, Bilioſi breuior
quidem, ſed acutior eſt voluptas, pituitoſi diu-
turnior, ſed languidior, vtra maior? certe cum
eadem ſit ratio contrariorum, dolor autem ſit

maior qui acutior, fieri enim debet confertim, eſt-que indolens alteratio, qualis ex ſiccatio hectici, quæ fit ſenſim: videtur maiorẽ bilioſus, quam pituitoſus voluptatẽ capere in congreſſu. Audiui ego viros naturæ frigidioris, qui iurarent ſe plus laboris quam delectationis ſentire in cóitu, Atqui quam bilioſus ad pituitoſum, eandem vir ad fœminam habet rationem. Ergo viri vt acutior, ita maior voluptas quam mulieris.

De ſeminis conceptione, & prima hominis conſtitutione.

Cap. 8.

FAbulatur Protagoras apud Platonem hominem primum à natura factũ fuiſſe Androginum, antica parte virum, poſtica fœminam, diuiſũ poſtea à Prometheo, quia commodius viſum eſt opifici, vt deiunctæ partes vmbone vniantur: Huius coniunctionis finis, quibuſdam videtur voluptas, qui ob id negant vllos concubitus caueri à natura, ſola lege quoſdam illicitos: Hi ſunt, Epicuri de grege porci, qui id ſolum exiſtimant bonum quod iucundum, humanarúmque actionum extremum finem conſtituunt, corporis, non animi voluptatem: Nos vero in meliore ſchola inſtituti, fatemur naturam ſpeciei ſollicitã mẽbris generatiõis, veneris illecebras indidiſſe, ne

cõgressum, turpẽ alioquin, animalia auersarẽtur, omnia enim dira cupido agit in furias, sed voluptas est accessorium congressus, finis, soboles, ad quem natura belluas ducit, nos ratio: non ergo quæuis voluptas à natura conceditur, sed quæ sit cum ratione & honestate coniuncta, & ad alium finẽ referatur. Gulæ enim voluptate frui licet, ad necessitatẽ, non ad delectationem. Porro vtrum semen in sinum & capacitatem vteri iniiciatur, vt pro Hipp. disputat Galenus contra Aristot. Herophilum, Dioclem, Praxagoram & Philotimum, An ad os vteri consistat vnde in capacitatem attrahatur non aliter quam serpẽs à ceruo, vnde ἔλαφος dicitur, non vt quibusdam placet, à celeritate, in contrarias partes paribus fere rationum momentis disputatur, nam semine concepto, tam arcte clauditur vterus vt ne graphij cuspidem admittat, ergo concumbente tum muliere quo semen euadet? quidam respondent mulieres, præsertim pingues, vtero hiante tẽpore eiaculationis superfœtare, proinde ad tempus aperiri os internũ vteri: vtrumuis dicatur, non magnopere referre existimo: Præstat quid sit conceptio: & signa concepti seminis explicare, neque enim conceptio, vt existimat vulgus cum Auicenna, est comprehẽsio virilis seminis ab vtero, sæpe enim per tres dies retentum effluit, sed retenti ad officium promotio: Nam tum proprie mulier dicitur cõcepisse, quando quæ latet in semine vis procreandi, insita vteri virtute, ad opus excitatur: Cõceptum semẽ indicant quæ sequuntur: Voluptas in coitu solito maior, propterea horret, stridet, & tota cõuelli-

tur, non enim temere, Democritus appellabat coitum, paruam & momentaneam epilepsiam: Extremorum refrigeratio, eo cõcurrente calore: Vt fias certior, mulier ante somnum bibat melicratum, nam si conceperit, sentiet tormina. augebitur cõiectura, si consueto tempore menses non fluant, si mammæ turgent, si appetentia deiicitur, aut deprauatur: Quidam existimant, si dextra mãma tumet, marem, si sinistra, fœminã designarj, Si pulsus vehemẽs & velox, si mulier prius dextrũ pedem mouet, & cum surgit, potius dextro brachio innititur, mas coniicitur. Considerandum etiã atque etiã cuius inguinis venæ sint tumentiores, ea enim parte probabile est sanguinẽ aceruari in nutritionem fœtus. Ad conceptionem hæc rerequiruntur: penis iustæ magnitudinis, longiore enim tractu semẽ refrigeratur, breuior nõ potest ad internum os vteri semen iniicere: visi sunt tamen, qui propter cancrum, resecto ad tres digitos pudẽdo, prolem susceperunt, vteri valida attractrice, quin Auenrois autor est, quasdam, a viro in balneo emissũ semen vtero traxisse, & concepisse: Sed rara non sunt artis, eiaculandi enim facultas tam necessaria est ad cõceptionẽ, vt semẽ pudẽdo veluti lachrimante, haud confertim, emissum, non cõprehẽdatur, multo minus cõcipiatur. Pręterea debet esse multum, crassum, corpulẽtum, nã paucum, tenue, dilutum, est infœcundum: erit mediocre, si in aquam cadens petat fundum. Vterus vero sit temperatus, quia humidior seminis fœcumditatem, vt terra palustris, obruit. Siccior alimentum nõ suggerit, Calidior, calorem seminis

non minus quam frigidior corrumpit: moderatus enim calor, tam excessu quam defectu corrumpitur: hinc rutæ, Iuniperj, aut hederę, non minus quam papaueris, vsu frequenti proles impeditur: frequentior etiam coitus impedit procreationem siue quod ceruix vteri frequẽti attritu fiat callosa, & nulla tãdem voluptas sentiatur, namque voluptates cõmendat rarior vsus, siue quod facultas vsu elanguescat, quibus causis meretrices raro cõcipiunt: Sunt qui ligatura cõcubitum impediri posse affirment, quod genus incantamenti attigit. Virgilius, dum scribit.

Necte tribus nodis trinos Amarylli colores
Necte Amarylli modo, & veneris dic vincula necto

Eiusdem meninit Augustinus tractatu septimo in Iouinianum. Albertus vero, in cuius nomine virga lupi ligata fuerit, inquit non concumbet, Villanouanus, acum quę syndonem ad sepeliendũ mortuum consuerit, infixam lecto, affirmat virum reddere veneris impotentem. Quod, acsi verum esset, N. florentinus accidere putat, quia spiritus per sympathiam afficiantur, vnde conturbata phãtasia, terrifica fingit spectra, quorum metu penis flaccescit, calore in precordia retracto: Vitari autẽ ista maleficia scribit idem Villanouanus, si vir mingat per coniugalem annulum, quem sacerdos in coniugis vtriusque digitum immisit. Hæc quam vera sint, disputo in opere de abditis causis, Quo capite quęro an: verba sint efficacia, vbi de figuris characteribus & amuletis multa plane metaphysica: Nunc Physicum pen-

ſum exoluamns: An mulier ſit ſterilis his ſignis cō-iicies, Pannis tecta, ex aromatis, vt mirrha, & ſty race, ſuffitum infernè excipiat, ſi mauis ex iiſdem fac peſſum, & ſuppone, ſi odorem percipiat nō eſt ſterilis. Quidam ex croco in aqua ſaluiæ diluto parant collyrium, quod in magnum oculi angulū inſtillant, affirmātque mulierem fœcundam eſſe, ſi naribus odorem, lingua saporē collyrii ſentiat, hæc tamen non eſſe ſterilem ab obſtructione, nō abſolute aptam eſſe ad prolem, oſtendunt.

Prima animalis conformatio.

Cap. 9.

NAtura fecit vterum rotundum, quod hæc figura ſit capaciſſima, neruoſum, vt facilius dilataretur, omni etiā genere villorum intertexuit vt rectis ſemen attraheret obliquis retineret, tranſuerſis, ſeminis opus, ſtato tempore foras excluderet, quod cum diu contineri vellet ad perfectam elaborationem, fecit illū interiori parte aſperum: Procreationis, me iudice, talis eſt modus: Comprehenſi ſeminis ſpirituoſæ & efficaces partes concurrunt in centrum, craſſiores in ſuperficie manent, quibus reſiccatis fiūt membranæ, non aliter quam panis, aut placentæ, cruſta in furno: cum enim ſpuma ſit viſcida, facile

à circunſtante calore in tunicam concreſcit: Vt autem arbor triplici cortice, ita fœtus triplici tunica, tegitur: Allantoide, Chorio, & Amnio, quarũ vſum & neceſſitatem ſuo loco exponemus. Partes igneas & aërias concentratus ſpiritus, in ſubſtantiam ſuæ ſimilem conuertit, vnde naſcuntur impellentia, quorum miniſterio uis procreandi ex craſſiori portione ſeminis partes ſpermaticas, ex mẽſtruo, ſãguineas cõformat: An vero ſpiritus iſte genitor diſpareat opere perfecto, An maneat in opere, mancipatus meliori formæ, poſtea diſquiremus, Hũc per totum ſemen effundi vt agat cõtagione, quod vult Fernelius, meo iudicio, non eſt neceſſe: Deus enim Pythagoreorũ opinione, in cẽtro manens, regit vniuerſum, nec eſt particula mundi illius præſentia deſtituta, ſanè quæ agunt, tãgere neceſſe eſt, ſed Phyſico, ſi non Mathematico contactu, ſic magnes tangit ferrum, qualitate & viribus, non quantitate, ſi mauis, non proximè, ſed mediatè.

Vt de partium corporis principatu, ita & de conformationis ordine magna contentione certetur.

Cap. 10.

QVo ordine partes conformẽtur non conuenit inter Galenum & Ariſtot, nam Ariſtoteles, cor, quia primum viuit, vltimum moritur, primũ formari exiſtimat: Enimuero ſi vna ſit, ſimplex & indiuidua animæ ſubſtantia, & ali-

qua in parte resideat, in qua dignius & cōmodius locari potest quam in corde? In medio vis maior, vnde facilius in omnem partem effunditur: non quod velim cor esse medium rei, æqualiter distās ab extremis, hoc enim modo vmbilicus est medium, nam centrum dicitur, a quo ad circunferentiam ductæ lineæ sunt æquales, si autem in hominis decussati vmbilicum circini pedem vnum defigas, alterum vndique circunferas, circulum describes: sed medium perfectionis, quo modo sol, est cor, & mediū mundi: Cor enim nō tantum dignitate & perfectione, sed etiam prius est causa, cum sit fons vitæ & caloris, reliquæ autem partes fiant a calore vitali: demus Galeno partes principes simul inchoari, In hoc tamen vertetur quęstio, vtrū cor ante iecur perficiatur, cerebrū enim postremū perfici nemo dubitat: Commune est Aristotot & Galeno fundamentū: eam partem prius perfici, cuius vsus est magis ad vitam necessarius: Assumit vero Galenus, maiorē esse hepatis quam cordis necessitatem, quia vt sanguinis, ita nutritionis sit principium, Addit hepar esse sedē facultatis vegetantis, hominem autem primum viuere vita plantæ: operosiorem esse cordis quā hepatis structuram & compositionem: qua de re satis multa scripsimus lib. de facultatibus animæ! ad reliqua pergamus: Vnū quodque simile, inquit Hipp. se refert ad simile, densum ad densum, rarū ad rarū, humidū ad humidum, spiritus vero ex illis tale quiddam cōstituit, quale erat illud a quo decesserunt: ex biliosa seminis aut menstrui portione partes biliosas facit, ex pituitosa pituitosas:

eadem enim ſunt nutritionis quę ortus principia, quædam partes nutriuntur biliosa portione ſanguinis, vt pulmo, aliæ pituitoſa, vt cerebrum, quaſdam igitur ex biliosa, alias ex pituitoſa, molliores ex molliori, duriores ex duriori, ſeminis & menſtrui portione formator ſpiritus componit. Mas vt plurimum trigeſimo, fœmina quadrageſimo die delineantur: Quærat tamen aliquis, ſi calor qui fœminam genuit eã nutrit & auget, qui fit vt tardius formetur quam mas, ocyus accreſcat? reſpondetur: hoc fieri ratione materiæ mollioris & obſequentioris: non videtur tamen ſic plane ſoluta quæſtio, nam eadem ad numerum materia ſubeſt accretioni & formationi: An materia mollis, eſt ſequax, & dilatabilis, non formabilis, cum prius ſit reſiccanda? Quæri ſolet: cum vnũquodque retineat naturam ſui principij, ſemen autem calidius ſit ſanguine, qui fit vt non tantum partes ſanguineæ ſpermaticis calidiores, ſed etiam ſpermaticæ, temperatura ſua frigidæ, iudicentur. An tactu quidem tales ſentiuntur, reuera tamen calidiores hæc argumenta conuincunt, quod illis reſectis totum corpus refrigeſcat, & maraſmus ab illis incipiat? An efficientis potius habenda eſt ratio quam materiæ, coguntur autem frigore? An potius fiunt à calore, ſed cuius vis, materiæ ſolidioris longua & difficili elaboratione diſſipetur! agẽs enim Phyſicum eo magis patitur, quo patiẽs contumacius eſt & magis reſiſtit. Diſſenſio ſic cõponitur, ratione ſubſtãtię, nõ viribus & qualitate, ſpermaticas calidiores, ſubſtantiam appellant materiam non formam: Huic quæſtioni affinis

eſt altera. Cur ſoluta cōtinuitas partium ſpermaticarum non poſſit: vt ſanguinearum, reuniri: in pueris quidem & naturis mollioribus, exiguæ & tenellæ partes coaleſcūt, At magnæ, in adultis, nūquam, ſed aliquid, ſimile, vt callus, regeneratur: An vitio efficientis? opere enim perfecto placet Galeno vim formatricē diſparere, At nos docuimus vitio materiæ & inſtrumentorum, non formæ, impotētiam accidere: An potius inopia materiæ? at nutriuntur & accreſcunt ſemine, quod ſæpenumero quantitate moleſtat, Enimuero cum dentes poſt naſcātur quis neget materiam & efficientem ſupereſſe? dicendum igitur appulſu ſanguinis ad partem læſam, anteuerti regenerationem, Oppreſſa enim natura, eo vtitur pro remedio quod eſt præſentius & obſequentius, At ſanguis copioſus vbiq;, præſto eſt, cito itaque accurrens ad partem leſam, reſiccatur, minimoque negotio in callum concreſcit: Quare natura facit, non abſolute, ſed pro tempore & vrgente neceſſitate, quod præſentius & commodius eſt.

De fœtus perfectione & complemento. *Cap.* II.

DEarticulata infantis membra paulatim à calore reſiccantur, & ſolidantur, ſenſorijs autem perfectis, incipit ſentire, mox moueri, duriores enim nerui requiruntur ad motum quā ad ſenſum, quia motus eſt actio, ſenſus perpeſſio

perpessio, non est autem motus, vt neque formationis, tempus definitum, licet Auicenna formationis & motus tẽpora sic inter se comparet, vt ad tẽpus formationis, tẽpus motionis sit duplum, Si mas, exẽpli gratia, formetur vno mẽse, mouebitur tertio: Si fœmina, quadragesimo die formetur, mouebitur circa finẽ mẽsis quarti: Nutritur crassiori sanguine per vmbilici venas ad hepar, tenuiori & spirituoso ad cor, per eiusdem arterias trãsmisso, non enim ore capessit alimentum, sed illud hepate, vt planta radice, trahit, vnde fit vt nullam aluus reddat proluuiem: Lotium, huius coctionis excrementum, per vracum natura in Alantoidem deponit, ne acrimonia sua lædat fœtum, aut vterũ irritãdo, excitet abortum: cum tẽpus instat puerperii, eius effusione vias dilatat, & lubricas reddit: Sudorẽ Amnios excipit: Infans iã grãdior prodit in lucẽ, partim vteri conatu, illius enim mole & excrementorũ copia grauatus sese exonerare cõtendit partim proprio & suo motu, spirandi enim necessitas, inopia alimenti, & angustia loci, cogũt illum exitũ appetere: Acceleratur vero aut tardatur partus, prout dictæ causæ intenduntur aut remittuntur, Quidam septimo, vt plurimum nono, raro decimo, rarius vndecimo, nascuntur: Cur non octauo? Contingit certè, non frequenter, neque vitalis est, quid ni? quia octimestris partus difficilis est & laboriosus, septimo enĩ mẽse infans quęrens exitum, vteri tunicas distẽdit, sibique, ex conatu laborẽ, matri ex tensione dolorem affert: quasi vero, dicet aliquis, quiete vnius mensis vires colligere nõ possit: Agedum quęstionem exa-

minemus: Quod alicubi fit non tantum possibile est, sedetiam naturale Atqui naxius partus , pro octimestri , prouerbio celebratur , quod in naxo insula octauo mense fœlicissime procedat, idemque Aristot in. Ægypto, Auicenna in Hispania, accidere affirmant : nec desunt historiæ quæ apud Græcos & Romanos octimestrem partum esse vitalem suadeant: Cum ergo stultum sit ratione pugnare contra sensum & experentiam, pro antiquitatis reuerentia quid respondendum? neque enim consentaneum est tot tantosque viros temere in Hippocratis opinionem concessisse : Respondendum, quod aliquãdo & alicubi fit, non esse naturale, sed quod fit semper, aut vt plurimum, vix enim quidq̃ dari potest in natura tam certum & constãs quod contrario aliquo exemplo refelli nõ posit, quia naturæ opera, materię, motus, loci, & temporis circunstantiis sunt obnoxia, quorum causa innumerabiles mutationes accidunt, quare questionis veritatẽ cum ratione diligentius examinemus, & opinionis Hippocraticæ causas perquiramus. Quidam causantur imperfectionem octonarij, sed cum actio solis formis & qualitatibus conueniat, numerus autem sit quantitas, neque accidens possit esse principium substantiæ, inefficaces esse numeros, nec esse prima rerum principia ponamus, quod Aristot. cõtra Pythagoreos & platonicos po stremis libris suæ sapientię demõstrauit, Accedat orpheum per octonarium iurasset anquam per numerum quem existimaret omnium prestantissimum. Astrologi probabilius causam acceptam ferũt Saturno, sunt enim septem planetæ, duo be-

Multa in hãc sentẽtiam scin' ad 4. de

nigni, Iupiter & Venus, totidē maligni Mars & Saturnus, reliqui mediæ & ancipitis naturæ, ponunt autem, non demonſtrant, Saturnum primo menſe dominari, Iouem ſecundo, Martem tertio, Solem quarto, Venerem quinto, Mercurium ſexto, lunā ſeptimo, quę a latinis lucina, a Græcis ἄρτεμις nuncupatur quod ſuo tēpore facilitet partū, Inde fieri putāt, tum vt infans exitū quærat: octauo mēſe, vices redeūt ad Saturnū, qui cū ſit humidus ſiccus proinde principiis vitę, Calido frigido, cōtrarius, clauditur os vteri, nec ſine moleſtia prodire poteſt in lucē, nō diſſimili cauſa nat⁹ quarta luna pro eo qui infœlicisſime natus eſt prouerbio celebratur, habet enim eaſdem cum Saturno qualitates, areſcente autem vulua & algente, non poteſt partus non eſſe difficilis & laborioſus. Supereſt magnum naturę miraculū quod ſtata die valuę dehiſcāt, a partu mox occludātur Hoc, inquit Galenus, fieri videmus, ſed quomodo fiat admirari tantum poſſumus, Auicenna appellat opus ſupra mirabilia omnia mirabile: Quidam putant os ſacrum loco moueri, alij oſſa pubis diduci, alij os coccygis retrahi & verſus poſteriora inflecti, ego malim ſuſpendere iudicium, quam temere pronūtiare: quare ad reliqua pergamus. Data porta infans procedit in caput, (eos enim qui in pedes exeūt ab ęgro partu latini Agrippas, vt Cæſares qui cæſo matris vtero extrahuntur, appellarunt) crebra & vehementi calcitratione Amnio primum, mox Allantoide diſruptis, deinde Chorio ab acetabulis quibus alligatur diſtracto & diuulſo. Singulis auulſionibus puerpera ſētit dolores, quibus nō teme-

rep. platonis.

mere vulgo persuasum est partum adiuuari. Cum vero mas in vtero abdomé, fœmina dorsum respiciat, haud dubie mas exit facie in podicem versa, fœmina situ contrario. Quod ad extremũ subiungit Fernelius ex Arabũ doctrina, si mulier cóncipiat fluente menstruo, nasciturum elephanticũ, non omnibus doctis probatur, quia vix ac ne vix quidem tum mulier concipit, propterea quod fluore semen deturbatur, quod si forte concipiat illico sistitur fluxio ad procreationem: Iudæis tamen non licet tum vxores contrectare, metu istius impuritatis, quam haud dubie Moses præuiderat. Quidám lunarem partum, seu miserum, & infaustum interpretantur, qui fluentibus mẽstruis conceptus est, fluunt autem sæpius Hippocratis opinione, quarta luna.

Qu bus causis na ti similes sint parentibus
Cap. 12.

GAlenus secundo de semine tribus modis natos similes esse parentibus ostẽdit: specie, sexu, effigie, Similitudinis speciei causã videtur potius in materiã referre quã in formam, quia enim fœmimina plus materiæ contribuit quam mas, semen quippe & menstruum, si animalia diuersæ speciei congrediantur, vt hircus cum oue, Aut aries cum capra, Asinus cũ equa, equus cum asina, vulpes cum canicula, canis cum vulpecula, illa semper suæ speciei cognominẽ fœ-

tum producit: Quod nõ eſt vſquequáque verum: Scribit enim Plutarchus ex Ariſtot. in mirabilibus: Ariſtonem, puellam honeſtam & formoſam ex equa ſuſcepiſſe, cui inde Onoſceli nomen fuit, Idem ex Ageſilao refert, Fuluium ſtelliũ, ex equa venuſtã filiolam Eponam nomine genuiſſe: obiter autem velim lectorem obſeruare, ſi vere affirmet Galenus in lib. de vſu partiũ, quia breuius eſt viri pudendũ, in loculos equæ ſemẽ eiaculari nõ poſſe, &, ſi admittatur, neceſſario corrumpi: pergamus: Refert Ælian9, in paſcuis Nicippi ouẽ ex leone leonem produxiſſe, ſane non audeo referre in hiſtoriam quod ſcribit Plinius, Alcippem ab elephanto compreſſam, elephantum genuiſſe, vt neque Paſiphaem ex tauro Minotaurũ, ſemiuirumque bouẽ, ſemibouemque virum, quid plura? nõ ſemper fœtus eſt congener matri, niſi quis pro Galeno reſpõdeat, quos propoſuimus partus eſſe monſtroſos, qui vero ἐπαμφοτερίζοντων congreſſu oriũtur, eſſe naturales, de ſolis autẽ naturalibus in ſcientia rerum naturaliũ mentionẽ fieri. Similitudinem ſexus refert ad diſſimilitudinem temperamenti, ex calido enim vtriuſque parentis ſemine, marem, ex frigido, fœminam exoriri: Alij ex virili potentiore marem, ex muliebri fœminam generari malunt. Effigiẽ attribuit robori facultatis formatricis: At illa in virili ſemine robuſtior, qui fit ergo vt nati ſæpius matres effigie referant quam patres? Reſpondetur ex Hipp. quarundam mulierum ſemen eſſe calidius virili, eamque vim augeri menſtruo: à ſpiritu enim formatore & formabili materia, conſurgunt: magnitudo, numerus, ſitus

& conformatio partium (quæ figuram, cauitatem asperitatem & læuitatem comprehendit) in quibus consistit effigiei similitudo. Fernelius mauult cum Plinio causam referre in phantasiam, quia nõ putat, ratione Galeni explicari posse, cur sæpenumero fœtus ignoti similitudinem & effigiem præ se ferat, qui nil plane contulit ad generationem: Equidem certe magna est vis phantasiæ in spiritus & humores, formosæ enim mulieris aspectu, quin imaginatione sola, plurimi illico arrigunt: Auicenna sola vi fortis imaginationis & credulitatis, existimat magos pluuias & tonitrua excitare, quod, inquit, vulgus putabit impossibile, sed sapiẽti non admodum difficile videbitur. Autor est Aristot. oues fœtus concolores rei quam attente tempore congressus aspexerint, procreare: quod non latuit Israëlem: non potest tamen phantasiæ adscribi quod in posteris & natis natorum renascatur iam in propriis liberis intermortua progenitorũ similitudo, nam in Ælide quæ cũ Æthyope cõcubuerat, non peperit filium forma æthyopis, sed natus ex filia nepos æthyops fuit: & cuidam cum punctum esset brachium, non filius retulit hanc notam, sed nepos: Mirabere quæ scribit Plutarchus libro de sera numinis vindicta: Mulier inquit Græca cum nigrũ enixa esset infantem, ob idque adulterij insimularetur, progenies æthyopis quarta inuenta est: In corporibus quoque liberorum Pythonis Nysibiẽsis, qui nuper vita fũctus est, hastæ figura, signum Spartanis cõueniens, post tanti temporis reuolutionem, tanquam ex altissima generis emicuit similitudine: quorũ cau-

ſam his verſibus attigit Lucretius lib. 4.

Fit quoque vt interdum ſimiles exiſtere auorum
Poßint, & referant proauorum ſæpe figuras
Propterea: quia multimodis primordia multi
Miſta ſuo celant in corpore ſæpe parentes.

Vt enim magnes per ordine cohærentes acus in quartam, & vltra, ſuam vim transſfundit, ſic natura virtutem formatricem de ſemine in ſemen ſucceſſione trāſmittit. Quæ cum præter opinionem & expectationem acciderint, iniuſte videntur attribui imaginationi. Verum pergamus. Si grauida mulier nouum ſemen concipiat, quod contingit pinguibus, ſuperfœtabit. Gemellos pariet, ſemine in oppoſitos ſinus vteri, dextrū & ſiniſtrum, ęquis portionibus diſtracto, non enim temere marem dextra, fœminam ſiniſtra parte contineri ſcriptū eſt: non æque probabile eſt quod ſcribitur de ſeptem cellulis vteri, tribus dextris mares, ſiniſtris fœminas, media, hermaphroditos contineri, nil enim tale in vtero diſſecto apparet. Trogus autor eſt, ſeptenos vno partu genitos in Ægypto, & in Peloponeſſo quater quinos: Auicenna teſtis auritus, non oculatus, mulierem vno partu abortiiſſe ſeptuaginta fœtus iam effigiatos: quod ſi mireris, mirare etiam quod affirmat Albertus: In Germania mulierem cētum & quinquaginta reddidiſſe, quorū plurimis inerat motus dilatationis & conſtrictionis: putabat ſe excreuiſſe vermes, omnes tamen præ ſe ferebant humanā effigiem.

Vnde & quonam ordine animæ facultates conceptui, tanquam genita accedant. Cap. 13.

FAcultas quę connaſcitur ea-
dem commoritur materiæ,
atqui vegetandi & ſentien-
di facultates in certo mate-
riæ temperamẽto eſſentiam
habent, quo ſublato aut ma-
le áffecto, actio vel non fit
omnino, vel male fit: vtra-
que igitur facultas vaneſcit ſoluta temperie &
harmonia corporis. Sola mens non eget corporis
auxilio ad intelligendum, eaque extra corpus li-
berius contemplabitur, quo veluti ſepulchro aut
carcere concluſa, per feneſtras tantum aſpicit re-
rum ſuperficies, ex quibus interiores formas &
eſſentias cogitur diuinare. Accedit autem opifi-
cis ineffabili prouidẽtia iam ſenſuum organis in-
ſtructo & præparato corpore; ſi quadrageſimo
die, quarto menſe, aut extremo formationis mo-
mento, non poteſt, neque debet a natura mortali
definiri, ſunt enim diuinæ ſapientiæ arcana quo-
rum ſcientiam deus deorum, ne iunioribus qui-
dem diis communicauit. Semẽ cauſaliter, ſi mauis
effectiué animatum, inſito animationis principio
informat fœtum vita plantæ, mox belluæ, mens
tandem extrinſecus accedit, cui facultates iſtæ
mancipantur, vnius enim rei vnica eſt forma &
perfectio ſumma.

FINIS.

Errata ſic corrigito.

fol. 5. verſo, pro renes, lege teſtes.
fol. 10. alium, lege aliud.